

FRÁSÖGN

af vetrarfundi þings Öryggis- og samvinnustofnunar Evrópu í Vín 21.–22. febrúar 2019.

Af hálfu Íslandsdeildar ÖSE-þingsins sóttu fundinn Gunnar Bragi Sveinsson, formaður, og Guðmundur Andri Thorsson, auk Bylgju Árnadóttur, alþjóðaritari. Fundinn sóttu um 300 þingmenn frá 60 ríkjum en að venju var embættismönnum ÖSE boðið að ávarpa þingfund og málefnanefndir og kynna starf stofnana ÖSE. Einnig var rætt um uppsögn Bandaríkjamanna á samningi um bann við meðaldrægum kjarnavopnum, um átök Rússa og Úkraínumanna og um það hvernig ÖSE-þingið gæti stuðlað að lausn langvinnra átaka.

Á þingfundi varaði George Tsereteli, forseti ÖSE-þingsins, við óstöðugleika í samskiptum Rússa og Úkraínumanna. Hann benti á að brotum á vopnahléssamningi landanna færi fjölgandi og ofbeldi færi vaxandi í austurhluta Úkraínu. Átökin á Asovshafi í nóvember 2018, þegar Rússar tóku höndum 24 Úkraínumenn, sýndu fram á hversu brothætt ástandið væri. Tsereteli lýsti ánægju sinni með að sættir hefðu náðst í deilu Grikklands og Norður-Makedóníu og að skref hefðu verið tekin í átt að friði í deilu Armeníu og Aserbaísjans um Nagorno-Karabak.

Formaður ÖSE, Miroslav Lajčák, utanríkisráðherra Slóvakíu, kynnti áherslur Slóvaka meðan á formennsku þeirra í ÖSE stendur. Hann sagði Slóvaka leggja áherslu á að nýta þau tæki og tól sem ÖSE hefði þegar yfir að ráða til að takast á við þær ógnir sem stöðjuðu að svæðinu. Einnig þyrftu aðildarríki að takast á við nýjar ógnir á borð við loftslagsbreytingar og netárásir. Lajčák ítrekaði mikilvægi samskipta ÖSE við ÖSE-þingið. Þingið væri sá vettvangur sem tengdi íbúa aðildarríkjanna við ÖSE. Þingmennirnir þekktu kjördæmi sín og málefni þeirra best og gætu bæði upplýst ÖSE um mikilvæg mál sem brynnu á kjósendum þeirra og einnig upplýst almenning um það starf sem fram færi á vettvangi ÖSE. Hann sagði mikilvægt að ÖSE-löndin ítrekuðu vilja sinn til að starfa saman á alþjóðavettvangi og benti á að kostnaður við starf ÖSE í þágu friðar og öryggis væri lægri en verð fyrir eina orustupötu.

Hedy Fry, sérstakur fulltrúi ÖSE-þingsins um jafnréttismál og þingkona frá Kanada, lýsti vonbrigðum með það að ráðherrafundur ÖSE hefði ekki tekið á dagskrá umræðu um heimilisofbeldi og ofbeldi gagnvart konum í stjórnámum. Fry benti sérstaklega á alvarleg áhrif heimilisofbeldis á börn. Börn sem hefðu alist upp við heimilisofbeldi mynduðu frekar ofbeldisfull sambönd síðar á lífsleiðinni og þannig væri grafið undan fjölskyldum og samfélaginu í heild.

Fund nefndar um stjórnámál og öryggismál ávarpaði m.a. María Victoria González, starfandi formaður nefndar ÖSE um málaflokkinn og sendiherra Spánar hjá ÖSE. Hún sagði að á árinu 2019 myndi nefndin leggja megináherslu á að auka stjórnmaláþátttöku kvenna og yrði allt starf nefndarinnar greint út frá því markmiði. Annar meginþáttur í starfi nefndarinnar yrði barátta gegn vopnasmygli, mansali og ólöglegum fjármagnsflutningum og tengsl þessara þátta við hryðjuverkastarfsemi og skipulögð glæpasamtök. Einnig yrði sjónum áfram beint að þeirri öryggisögn sem skapast við það að vígamenn frá ÖSE-ríkjunum, sem tekið hafa þátt í starfi hryðjuverkasamtaka, snúa heim aftur. Lamberto Zannier, fulltrúi ÖSE gagnvart þjóðarbrotum (e. *OSCE High Commissioner on National Minorities*), ávarpaði einnig fundinn. Hann benti á að aukinn óstöðugleiki á ÖSE-svæðinu hefði sérstaklega slæm áhrif á stöðu minnihlutahópa. Þegar utanaðkomandi ógn stöðjaði að yrði vart við aukna þjóðerniskennd og neikvæða orðræðu gagnvart innflytjendum sem gerði aðlögun erfiðari. Átök milli stórvelda gerðu það einnig að verkum að þjóðernisminnihlutar í öðrum löndum væru notaðir sem peð í alþjóðastjórnámum. Zannier benti á að þróunin væri sú í flestum löndum að samfélögin yrðu fjölbreyttari. Þetta skapaði ágreining innan ríkja sem þyrfti að takast á við með því að skapa jafnvægi og stuðla að aðlögun samfélagsins í heild. Zannier ítrekaði að fjölbreytileiki auðgaði samfélög og að hann ætti að nýta til framdráttar

fyrir samfélagið í heild. Á fundinum var einnig haldin sérstök umræða um aðkomu ÖSE að lausn langvinnra átaka.

Í umræðum komu fram þau sjónarmið rússneskra þingmanna að uppsögn samnings um bann við meðaldrægum kjarnavopnum drægi úr öryggi Evrópubúa og alls heimsins og gæti haft áhrif á aðra afvopnunarsamninga. Rússar myndu bregðast við með því að þróa vopn en hins vegar myndu þeir ekki hefja notkun á þeim svo fremi að Bandaríkjamenn og NATO-ríki gerðu það ekki heldur. Bandarískur þingmaður benti á að uppsagnarfrestur samningsins væri sex mánuðir. Bandaríkjastjórn gæti á þeim tíma dregið uppsögn samningsins til baka og væri tilbúin að gera það ef Rússar stæðu við skuldbindingar sínar samkvæmt samningnum.

Fund nefndar um efnahags-, vísinda-, tækni- og umhverfismál ávarpaði m.a. Kairat Sarybay, formaður efnahags- og umhverfisnefndar ÖSE og sendiherra Kasakstans hjá ÖSE. Í máli hans kom fram að nefndin myndi einbeita sér að nýjum áskorunum á árinu 2019, t.d. hvernig útvega mætti mannauð til að bregðast við stafrænni byltingu í hagkerfinu. Einnig myndi nefndin ræða lágmörkun áhrifa af náttúruhamförum, sjálfbæra þróun og umhverfisáhrif orkuiðnaðar. Á fundinum var sérstök umræða um baráttu gegn spillingu, peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Erindi hélt Vuk Žugić, sendiherra Serbíu hjá ÖSE, sem stýrir verkefnum ÖSE á sviði efnahags- og umhverfismála. Žugić sagði spillingu og peningaþvætti skapa eina stærstu ógnina við öryggi á ÖSE-svæðinu. Spilling drægi úr virkni réttarríkisins og þjóðaröryggi og ógnaði opinberri þjónustu. Spilling stæði einnig í vegi fyrir sjálfbærri þróun með því að hindra fjárfestingu í löndum þar sem spilling væri víðtæk. Gagnsæi væri lykilþáttur í góðum stjórnarháttum lýðræðisríkja. Aukið aðgengi að upplýsingum kæmi í veg fyrir spillingu og yki líkurnar á að spilltir embættismenn og stjórnámálamenn væru látnir sæta ábyrgð.

Fund nefndar um lýðræðis- og mannréttindamál ávarpaði m.a. Ivo Šrámek, formaður nefndar ÖSE um lýðræðis- og mannréttindamál og sendiherra Tékklands hjá stofnuninni. Hann greindi frá áherslum nefndarinnar fyrir árið 2019, en höfuðáhersla verður lögð á réttinn til stjórnmalabátttöku og þátttöku í opinberu lífi, sérstaklega kvenna og rómafólks. Einnig verður skoðað hvernig tryggja megi að aðildarlönd framfylgi þeim tilmælum sem fram koma í skýrslum í kjölfar kosningaefirlits. Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, framkvæmdastjóri Mannréttinda- og lýðræðisstofnunar ÖSE (ODIHR), ávarpaði einnig nefndina. Hún lýsti ánægju með gott samstarf stofnunarinnar við ÖSE-þingið í tengslum við kosningaefirlit og brýndi þingmennina til að standa vörð um lýðræðið, ekki aðeins í kringum kosningar. Í aðildarríkjum ÖSE væru lýðræðislega kjörnir fulltrúar sem reyndu að grafa undan lýðræðinu með ýmiss konar lagasetningu. Ingibjörg Sólrún fjallaði sérstaklega um viðkvæma stöðu rómafólks og hvatti þingmennina til að vinna gegn mismunun og ofbeldi gagnvart þessum minnihlutahópi í Evrópu. Enn fremur hvatti hún þingmenn til að leita til Mannréttinda- og lýðræðisstofnunarinnar um ráðgjöf, t.d. varðandi löggjöf og siðareglur þingmanna. Á fundinum var einnig haldin sérstök umræða um lögmæta skerðingu á mannréttindum þegar neyðarástand ríkir.

Stjórnarnefnd þingsins samþykkti breytingu á ákvæði þingskapa varðandi undirskriftir á aukaályktunum sem lagðar eru fyrir ársfund. Í kjölfar breytingarinnar verða undirskriftir á aukaályktunum og breytingartillögum álitnar gildar svo fremi að undirritaður þingmaður sé á þátttakendalista ársfundar sem samþykktur er af stjórnarnefnd. Einnig var rætt um tillögur að nýjum verklagsreglum varðandi kosningaefirlit á vegum ÖSE-þingsins. Rússar gagnrýndu harkalega að nýjar verklagsreglur myndu gera Rússum ófært að taka þátt í kosningaefirliti í Úkraínu vegna átaka milli landanna. Stjórnarnefnd ákvað að ræða verklagsreglurnar nánar á ársfundi en samþykkti nýja yfirlýsingu sem kosningaefirlitsmönnum verður héðan af gert að skrifa undir.

Samhliða vetrarfundi fundaði Íslandsdeild með sendinefnd frjálsu félagasamtakanna Open Dialogue Foundation um stöðu mannréttindamála í Moldóvu og Kasakstan. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.oscepa.org.